

Vedlikehold av treblåsere

Under følger en beskrivelse av vedlikehold av alle instrumenter. ”Vedlikehold etter bruk” gjøres hver gang dere bruker instrumentet. ”Vedlikeholdsutstyr” viser en liste over hva man bruker. Utstyr for ”vedlikehold etter bruk” skal alle ha. Alt annet skal finnes i pusse-kofferten på korpsrommet. Hvis dere ønsker kan vi også ordne det slik at flere har det i koffertene sine. Det diskuterer dere med instrumentforvalter. Dere bør benytte anledningen ”rask rutinesjekk og feilsøking” samt ”vedlikehold av og til” minst et par ganger i året.

Enkelte momenter kan synes som ambisiøse med tanke på hvor ofte det skal gjøres, og kanskje også komplisert. Da diskuterer vi det litt med de voksne hjemme, eller instruktøren i korpset, eller med instrumentforvalter, eller med de vi spiller sammen med og som kanskje har spilt litt lengre enn deg – og så finner vi ut av hvordan vi løser det.

Klarinetter

Sammensetning

Hvis noen av endekorkene er tørre, smøres disse med korkfett. Når du setter sammen klarinetten, må du være forsiktig med *klaviaturet*. Det kan bli skadet. Be instruktøren din vise deg hvordan det skal gjøres.

Vedlikeholdsutstyr

Alle skal ha utstyr som brukes under ”vedlikehold etter bruk”. Annet vedlikeholdsutstyr skal være tilgjengelig i ”pusse-kofferten” som står på korpsrommet.

1.	Innvendig pusseklut i snor
2.	Utvendig poleringsklut
3.	Korkfett (cork grease)
4.	Rør-etui
5.	Kost
6.	Munnstykkebørste
7.	Klaviaturolje (key oil)
8.	Innvendig olje (bore oil)

Vedlikehold etter bruk

Klarinetten er laget av tre som kan sprekke under påvirkning av fuktighet fra spytt. Fuktighet kan også skade putene. Syre fra svette fingre tærer på klaviaturet. Derfor utføres alltid følgende etter bruk:

1.	Ta av røret (flisa) og tork røret med den innvendige pussekluten før du legger det i røretuet..
2.	Trekk den innvendige pussekluten gjennom munnstykket til det er tørt.
3.	Sett på rørklemma og rørhetta.
4.	Tørk pærestykket, øvre og nedre del og klokkestykket innvendig med den innvendige pussekluten. Slipp loddet på pussekluten gjennom hver del (fra toppen) og trekk kluten gjennom. Tørk deretter av alle skjøter.
5.	Med den utvendige poleringskluten tørkes klaviaturet og kroppen utvendig. (Ikke bruk

	sølvpussemiddel på klaviaturet, det kan skade mekanikk og puter.)
--	---

Vedlikehold av og til

1.	Fra tid til annen rengjøres munnstykket med en fuktig (NB! Bruk aldri varmt vann!) <i>klut</i> innvendig og utvendig. Evt. belegg i kammeret på munnstykket fjernes med en <i>munnstykkeborsten</i> . Manglende rengjøring av munnstykket innvendig vil føre til at det dannes belegg i kammeret som forringer tonekvaliteten og er uhygienisk.
2.	Støv som samler seg under/rundt klaviaturet fjernes med <i>kosten</i> , samtidig som du blåser støvet vekk
3.	Putene kontrolleres jevnlig om de dekker perfekt. Ved klebing eller lekkasje må klarinetten leveres til reparasjon. Lekkasje kan skyldes dårlig/skjev pute, dårlig fjær eller skadd tonehullsete. Lekkasje påvises ved å ta klarinetten fra hverandre og kontrollere hver del. Det settes en kork i den ene enden og blåses i den andre samtidig som alle tonehullene dekkes.
4.	Av og til kontrolleres om skruer og akslinger sitter løst
5.	Mekanikken oljes med <i>klaviaturolje</i> minst hvert halvår. Bare et lite drypp på gjengene til akslingene og pivotskruene er nok. Ikke få olje på putene. Eventuelt søl tørkes bort.
6.	3-4 ganger i året oljes klarinetten innvendig for å beskytte treverket mot fuktighet. For at det ikke skal komme olje på putene eller korkene legges papir eller plast mellom pute og tonehull på de klaffene som er lukket. Oljing utføres med en fille (det får du hjemme) fuktet i innvendig olje som trekkes igjennom klarinetten. Ikke bruk mye olje. Ikke bruk den innvendige pussekluten. Da ødelegger du den.
7.	Kofferten støvsuges.

Oppbevaring av instrumentet

1.	Sett alltid på rørhetta når du ikke spiller.
2.	Instrumentet skal alltid oppbevares i kofferten. Dette beskytter instrumentet mot støv og skader.
3.	Ikke legg noe i kofferten som kan trykke på instrumentet.
4.	Klarinetten må ikke oppbevares på steder med meget høy temperatur eller temperatur under frysepunktet.

Rask rutinesjekk og feilsøking

Det er lurt å gå over klarinetten punktvis en gang i blant.

A. Kropp:

1.	Er det tegn til sprekker?
2.	Er noen av tonehullene ujevne eller skadd?
3.	Trenger noen tonehull å renses?
4.	Er noen av tappene skadd?
5.	Er tappkorkene hele og sitter delene godt sammen?
6.	Er tommelstøtten fast?
7.	Er noen av klokke- eller tapppringene løse?
8.	Er det behov for innvendig oljing?

B. Klaviatur og mekanikk:

1.	Bøyd eller ødelagt mekanikk?
2.	Løse eller slarkete klaffer?
3.	Mangler pivotskruer, stillskruer eller akslinger? Er de skadd?

4.	Bråker klaviaturet p.g.a. manglende kork/filtdeмпere eller olje?
5.	Reagerer klaviaturet tilfredsstillende?
6.	Er fjærer heftet av eller skadd?

C. Puter:

1.	Løse eller borte?
2.	I stykker, harde, sprø, sitter skjevt, kleber?

D. Munnstykket:

1.	Er rørklemmen og rørhetten tilfredsstillende?
2.	Er tuppen på munnstykket hel og jevn?
3.	Trenger munnstykket rengjøring?
4.	Er korken hel, og passer munnstykket og pærestykket uten å slarke?

E. Koffert:

1.	Hengsler, låser, håndtak i orden?
2.	Passer instrumentet nøye i etuiet?
3.	Er det noe løst i etuiet som kan skade instrumentet?
4.	Er pussekluter, korkfett og røretui på plass?

Saksofoner

Sammensetning

Hvis korken på halsen er tørr, smøres denne med korkfett. Når du setter sammen saksofonen, må du være forsiktig med *klaviaturet*. Det kan bli skadet. Be instruktøren din vise deg hvordan det skal gjøres.

Vedlikeholdsutstyr

Alle skal ha utstyr som brukes under ”vedlikehold etter bruk”. Annet vedlikeholdsutstyr skal være tilgjengelig i ”pusse-kofferten” som står på korpsrommet.

1.	Innvendig pusseklut med børste i snor
2.	Fleksibel svaber
3.	Utvendig poleringsklut
4.	Korkfett (cork grease)
5.	Rørbeskytter
6.*	Kost
7.*	Munnstykkebørste
8.*	Klaviaturolje (key oil)

Vedlikehold etter bruk

Syre fra spytt er skadelig for saksofonen og syre fra svette fingre tærer på klaviaturet. Fuktighet kan skade putene. Derfor utføres alltid følgende etter bruk:

1.	Ta munnstykket av halsen. Ta av røret (flisa) og tørk røret med den <i>innvendige pussekluten</i> før du legger det i rørbeskytteren (reed guard).
2.	Tørk munnstykket innvendig med svaberen på den <i>fleksible svabern</i> .
3.	Sett på rørklemma og rørhetta.
4.	Ta halsen fra kroppen. Rist fuktighet ut av hver ende. Tørk halsen innvendig med svaberen på den <i>fleksible svabern</i> . Tørk deretter av endetappen og korken med den

	innvendige pussekluten.
5.	Hold saksofonen i klokka. Vend og rist kroppen for å fjerne fuktighet. Slipp loddet på den <i>innvendige pussekluten/børsten</i> gjennom fra klokkesiden og trekk kluten/børsten gjennom. Dette gjentas inntil all fuktighet er fjernet. Tørk deretter innvendig i halsfestet.
6.	Med den <i>utvendige poleringskluten</i> tørkes klaviaturet og kroppen utvendig.

Vedlikehold av og til

1.	Fra tid til annen rengjøres munnstykket med en fuktig (NB! Bruk aldri varmt vann!) klut innvendig og utvendig. Evt. belegg i kammeret på munnstykket fjernes med <i>munnstykkebørsten</i> . Manglende rengjøring av munnstykket innvendig vil føre til at det dannes belegg i kammeret som forringer tonekvaliteten og er uhygienisk.
2.	For å holde saksofonen ren og blank utvendig brukes en myk klut, lett fuktet i varmt vann eller sprit. Ikke bruk sølvpussemiddel, det kan skade mekanikk og puter.
3.	Støv som samler seg under/rundt klaviaturet fjernes med <i>kosten</i> .
4.	Putene kontrolleres jevnlig om de dekker perfekt. Ved klebing eller lekkasje må instrumentet leveres til reparasjon. Lekkasje kan skyldes dårlig/skjev pute, dårlig fjær eller skadd tonehullsete. Lekkasje lokaliseres ved å spille enstrøket H. Hvis denne tonen ikke klinger, er det antakelig en lekkasje i en av håndflateklaffene øverst på kroppen. Hvis den låter riktig, spiller du nedover instrumentet og kontrollerer hver tone.
5.	Av og til kontrolleres om skruer og akslinger sitter løst
6.	Mekanikken oljes med <i>klaviaturolje</i> minst hvert halvår. Bare et lite drypp på gjengene til akslingene og pivotskruene er nok. Ikke få olje på putene. Eventuelt søl tørkes bort.
7.	Kofferten støvsuges.

Oppbevaring av instrumentet

1.	Sett alltid på rørhetta når du ikke spiller.
2.	Instrumentet skal alltid oppbevares i kofferten. Dette beskytter instrumentet mot støv og skader. Sett alltid på endepluggen (beskytterpluggen) på toppen av kroppen når instrumentet legges i kofferten. Uten denne vil saksofonen bevege seg i etuiet og oktavklaffpinnen, kan bli bøyd.
3.	Ikke legg noe i kofferten som kan trykke på instrumentet.
4.	Instrumentet må ikke oppbevares på steder med meget høy temperatur eller temperatur under frysepunktet

Rask rutinesjekk og feilsøking

Det er lurt å gå over saksofonen punktvis en gang i blant.

A. Kropp/hals:

1.	Er korken på halsen hel? Passer munnstykket nøyte inn på halsen?
2.	Passer halsen nøyaktig til kroppen?
3.	Er noen av tonehullene ujevne p.g.a. bulker i kroppen?
4.	Er noen av beskytterne, støttene eller søylene løse eller skadd?
5.	Er endepluggen på plass?

B. Klaviatur og mekanikk:

1.	Bøyd eller ødelagt mekanikk?
2.	Løse eller slarkete klaffer?
3.	Mangler pivotskruer, stillskruer eller akslinger? Er de skadd?
4.	Bråker klaviaturet p.g.a. manglende kork/filtdempere eller olje?
5.	Reagerer klaviaturet tilfredsstillende og jevnt?

6.	Er fjærer heftet av eller skadd?
----	----------------------------------

C. Puter:

1.	Løse eller borte?
2.	I stykker, harde, sprø, sitter skjevt, kleber?
3.	Er noen av resonansskivene løse?

D. Munnstykket:

1.	Er rørklemmen og rørheten tilfredsstillende?
2.	Er tuppen på munnstykket hel og jevn?
3.	Trenger munnstykket rengjøring?

E. Koffert:

1.	Hengsler, låser, håndtak i orden?
2.	Passer instrumentet nøye i etuiet?
3.	Er det noe løst i etuiet som kan skade instrumentet?
4.	Er pussekluter og korkfett på plass?

Fløyter

Sammensetning

Når du setter sammen fløyta, må du være forsiktig med *klaviaturet*. Det kan bli skadet. Be instruktøren din vise deg hvordan det skal gjøres.

Vedlikehold

Alle skal ha utstyr som brukes under ”vedlikehold etter bruk”. Annet vedlikeholdsutstyr skal være tilgjengelig i ”pusse-kofferten” som står på korpsrommet.

1	Stemme/pussestang
2	Innvendig pusseklut
3	Utvendig poleringsklut (den mykeste)
4	Kost
5	Klaviaturolje (key oil)

Vedlikehold etter bruk

Syre fra spytt er skadelig for fløyta og syre fra svette fingre tærer på klaviaturet. Fuktighet kan skade putene. Derfor utføres alltid følgende etter bruk:

1.	Den <i>innvendige pussekluten</i> trekkes gjennom hodet i rensestangen som følger med fløyta. Med denne tørker du instrumentet innvendig. Stangen må dekkes slik at den ikke lager riper inne i fløyta.
2.	Med den <i>utvendige poleringskluten</i> tørkes klaviaturet og kroppen utvendig.

Vedlikehold av og til

1.	Av og til rengjøres blåsehullet innvendig med en ullklut dyppet i rensesprit
2.	Støv som samler seg under/rundt klaviaturet fjernes med <i>kosten</i> , samtidig som du blåser støvet vekk.

3.	Putene kontrolleres jevnlig om de dekker perfekt. Ved klebing eller lekkasje må fløyten leveres til reparasjon. Lekkasje kan skyldes dårlig/skjev pute eller dårlig fjær. Lekkasje påvises ved å ta fløyten fra hverandre. Det settes en kork i den ene enden og blåses i den andre samtidig som alle tonehullene dekkes.
4.	Av og til kontrolleres om skruer og akslinger sitter løst.
5.	Mekanikken oljes med <i>klaviaturolje</i> minst <i>hvert halvår</i> . Bare et lite drypp på gjengene til akslingene og pivotskruene er nok. Ikke få olje på putene. Eventuelt søl må tørkes bort.
6.	Kofferten støvsuges.

Oppbevaring av instrumentet

1.	Instrumentet skal alltid oppbevares i kofferten. Dette beskytter instrumentet mot støv og skader.
2.	Ikke legg noe i kofferten som kan trykke på instrumentet.
3.	Fløyta må ikke oppbevares på steder med meget høy temperatur eller temperatur under frysepunktet

Rask rutinesjekk og feilsøking

Det er lurt å gå over fløyta punktvis en gang i blant.

A. Hode og munnrør:

1.	Er stemmeknotten tett/fast?
2.	Er hodet bulket eller bøyd?
3.	Passer hodet nøyaktig inn i kroppen? Ikke for trang, ikke for løs.

B. Kropp og fot:

1.	Er kroppen eller foten bulket eller bøyd?
2.	Er noen av søylene ødelagt, skjeve eller ute av stilling?
3.	Er noen av tonehullene bulket eller ujevne?
4.	Passer foten nøyaktig til kroppen? Ikke for trang, ikke for løs.

C. Klaviatur og mekanikk:

1.	Bøyd eller ødelagt mekanikk?
2.	Løse eller slarkete klaffer?
3.	Mangler pivotskruer, stillskruer eller akslinger? Er de skadd?
4.	Bråker klaviaturet p.g.a. manglende kork/filtdempere eller olje?
5.	Reagerer klaviaturet tilfredsstillende og jevnt?
6.	Er fjærer heftet av eller skadd?

D. Puter:

1.	Løse eller borte?
2.	I stykker, harde, sprø, sitter skjevt, kleber?
3.	Metall- eller plastfesteskivene borte?

E. Koffert:

1.	Hengsler, låser, håndtak i orden?
2.	Passer instrumentet nøye i etuiet?
3.	Er det noe løst i etuiet som kan skade fløyta?
4.	Er stemme/pussestang og pusseklutene på plass?